

मस्यौदा

राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त केही पूर्वाधार संरचना आयोजनाको द्रुततर निर्माण तथा
विकासका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावना: राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त केही पूर्वाधार संरचनाको द्रुततर रूपमा निर्माण गरी आर्थिक वृद्धिलाई तिब्रता दिन, त्यस्ता पूर्वाधार संरचना आयोजनाको समयबद्ध, सहज र प्रभावकारी कार्यान्वयनबाट मुलुकलाई आत्मनिर्भर र सम्वृद्धि तर्फ उन्मुख गराउन, निर्धारित अवधिभित्र नै मुलुकलाई विकासोन्मुख राष्ट्रमा स्तरोन्नति गर्ने राष्ट्रिय आकांक्षा पूरा गर्न र मुलुकको दिगो विकासको लक्ष्य हासिल गरी सर्वसाधारणको आर्थिक हित र सुविधा कायम राख्न वाञ्छनीय भएकोले,

संघीय संसदले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस ऐनको नाम “राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त केही आयोजनाको द्रुततर निर्माण तथा विकास सम्बन्धी ऐन, २०७५” रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

(३) यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले दश वर्षको अवधिसम्म बहाल रहनेछ ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,—

(क) “आयोजना” भन्नाले आयोजना संभाव्यता अध्ययन भईसकेका देहायको कुनै राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजना सम्झनुपर्छ:

(१) देहाय बमोजिमको सडक:

(क) कम्तिमा पचास किलोमिटर लम्बाईको दुई लेनको सडक,

(ख) कम्तिमा पच्चिस किलोमिटर लम्बाई भएको कम्तिमा चार लेनको सडक,

(ग) निरन्तर रूपमा कम्तिमा दुई किलोमिटर सुरुङ्ग मार्ग भएको सडक ।

(२) अन्तर्राष्ट्रिय नागरिक उड्डयन सेवा प्रदान गर्ने विमानस्थल,

- (३) कम्तिमा दुई सय मेगावाट जडित क्षमताको विद्युत उर्जा उत्पादन गर्ने प्लान्ट तथा त्यसको संरचना,
  - (४) २२० किलोभोल्ट (के भी) वा सो भन्दा बढी प्रसारण क्षमताको विद्युत प्रसारण लाईन र सोको सबस्टेशन,
  - (५) कम्तिमा एक सय किलोमिटर लम्बाईको रेलमार्ग वा कम्तिमा पाँच किलोमिटर लम्बाईको भूमिगत मार्ग,
  - (६) वीस हजार हेक्टर भन्दा बढी सिंचित क्षेत्र भएको सिंचाई सुविधा संरचना,
  - (७) प्रतिदिन दश करोड लिटर भन्दा बढी पानी आपूर्ति गर्ने खानेपानी सुविधाको संरचना,
  - (८) पच्चीस अर्ब वा सो भन्दा बढी आयोजना लागतमा कार्यान्वयन हुने कुनै पूर्वाधार संरचना वा आयोजना ।
- (ख) "आयोजना कार्यान्वयन" भन्नाले आयोजनाको विस्तृत इन्जिनियरिङ डिजाइन, सिभिल संरचनाको निर्माण, मेशिनरी तथा उपकरणको जडान सम्झनुपर्छ र सो शब्दले आयोजना कार्यान्वयन गर्न आवश्यक अन्य कुनै निर्माण, आपूर्ति, जडान वा काम समेतलाई जनाउने छ ।
- (ग) "आयोजना कार्यान्वयन समयतालीका" भन्नाले दफा ६ को उपदफा (१) बमोजिम निर्धारण भएको आयोजना कार्यान्वयन समयतालीका सम्झनुपर्छ ।
- (घ) "आयोजना कार्यालय" भन्नाले दफा ४ को उपदफा (२) बमोजिमको कुनै निकाय सम्झनुपर्छ ।
- (ङ) "करार" भन्नाले आयोजना कार्यान्वयन गर्न आयोजना कार्यालयले निर्माणकर्ता, वस्तु आपूर्तिकर्ता, परामर्शदाता वा अन्य व्यक्तिसंग गरेको संझौता सम्झनु पर्छ ।
- (च) "कार्यकारी निर्देशक" भन्नाले दफा ३३ बमोजिम नियुक्त कार्यकारी निर्देशक सम्झनुपर्छ ।
- (छ) "तोकिएको वा तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनुपर्छ ।
- (ज) "निर्देशक समिति" भन्नाले दफा १९ बमोजिमको आयोजना निर्देशक समिति सम्झनुपर्छ ।

- (झ) “निर्माणकर्ता” भन्नाले आयोजना निर्माण गर्नका लागि दफा ११ वा १३ बमोजिम छनौट भएको व्यक्ति सम्झनुपर्छ ।
- (ञ) “प्रस्तावक” भन्नाले दफा ११ बमोजिम प्रस्ताव पेश गर्ने व्यक्ति सम्झनुपर्छ ।
- (ट) “मन्त्रालय” भन्नाले अयोजनाको निर्माण तथा विकासका सम्बन्धमा प्रचलित कानून बमोजिम नीतिगत निर्णय गर्न वा त्यसको प्रक्रिया प्रारम्भ गर्न जिम्मेवार नेपाल सरकारको मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।
- (ठ) “विद्युत उर्जा” भन्नाले जलस्रोत, खनिजतेल, वायु, ग्याँस, सौर्यशक्ति, जैविक पदार्थ, फोहोरमैलाको परिचालन वा अन्य कुनै स्रोतबाट उत्पादन हुने उर्जा सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद-२

आयोजनाको छनौट तथा कार्यान्वयन

३. आयोजनाको छनौट: (१) मन्त्रालयले कुनै आयोजनालाई राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाको रूपमा छनौट गरी कार्यान्वयन गर्न निर्देशक समिति समक्ष सिफारिस गर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम सिफारिस गर्दा त्यस्तो आयोजना आर्थिक तथा प्राविधिक रूपमा सम्भाव्य, वातावरणीय रूपमा दीगो, कार्यान्वयन योग्य तथा मुलुकको लागि अति आवश्यक रहेको सूचना र तथ्य सहित सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम पेश भएको सूचना र तथ्यको आधारमा निर्देशक समितिले त्यस्तो आयोजना यस ऐन बमोजिम कार्यान्वयन गर्ने वा नगर्ने निर्णय गर्नेछ ।
- (४) यस ऐन बमोजिम आयोजना छनौट गर्दा आयोजनाको वित्तीय स्रोत सुनिश्चित भएको हुनु पर्नेछ ।
४. आयोजनाको कार्यान्वयन: (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐन अन्तर्गतको आयोजना कार्यान्वयन गर्दा यस ऐन बमोजिमको कार्यविधि अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम आयोजना कार्यान्वयन गर्दा मन्त्रालयले देहायको कुनै कार्यालयलाई त्यसको जिम्मेवारी तोकी आयोजना कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ :-
- (क) आफ्नो मातहतमा रहेको कुनै आयोजना कार्यालय, संगठीत संस्था वा त्यस्तो संस्थाको पूर्ण वा अधिकांश स्वामीत्व रहेको संगठीत संस्था,

- (ख) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहको एकल वा संयुक्त रूपमा पूर्ण वा अधिकांश स्वामीत्व भएको संगठीत संस्था,
- (ग) खण्ड (क) वा (ख) बमोजिमका संस्थाको पूर्ण वा अधिकांश स्वामीत्व रहेको कुनै संगठीत संस्था,
- (घ) आयोजनासंग सम्बन्धित विषयमा कुनै मित्र राष्ट्रसँग भएको संझौता बमोजिम स्थापित उपयुक्त कार्यालय वा इकाई ।

(३) आयोजना कार्यालयले यस दफा बमोजिम आयोजना कार्यान्वयन गर्दा देहायको खरिद विधि अवलम्बन गर्न सक्नेछः

- (क) संरचनात्मक वा इकाई दरमा आधारित (युनिट बेस्ड) करार,
- (ख) डिजायन तथा निर्माण करार,
- (ग) इजिनियरिङ्ग प्रोक्चरमेन्ट (इपिसी) करार,
- (घ) इजिनियरिङ्ग प्रोक्चरमेन्ट कन्स्ट्रक्शन एण्ड फाइनासिङ्ग (इपिसिएफ) करार,
- (ङ) टर्नकी करार ।

(४) मन्त्रालयले उपदफा (३) मा उल्लिखित खरिद विधिमध्ये आयोजना कार्यालयले कुन विधि अवलम्बन गर्नु पर्ने हो सो विषय नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयको सहमतिमा निर्धारण गर्नुपर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उपदफा (३) को खण्ड (ग) वा (घ) बमोजिमको खरिद विधि बमोजिम आयोजना कार्यान्वयन गर्दा निर्देशक समितिको स्वीकृति प्राप्त गर्नु पर्नेछ ।

५. **आयोजनाको मूल्यांकन:-** (१) विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार नभएको आयोजना भए आयोजना कार्यालयले आयोजनाको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गरी स्वीकृतिका लागि मन्त्रालय समक्ष पेश गर्नेछ ।

(२) दफा ४ को उपदफा (३) को खण्ड (ग) वा (घ) बमोजिमको आयोजना भए सम्बन्धित निर्माणकर्ताले पेश गरेको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदनमा आयोजनाको कार्यालयले आफ्नो कुनै राय वा सुझाव सहित नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम पेश भएको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तथा त्यस संग सम्बन्धित डिजायन तथा स्पेशिफिकेशनको मूल्यांकन गर्न तोकिए बमोजिमको एक मूल्यांकन समिति गठन हुनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको मूल्यांकन समितिले तोकिए बमोजिम डिजायन मूल्यांकन गरी स्वीकृतिका लागि मन्त्रालयमा पेश गर्नेछ ।

(५) आयोजनाको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन मन्त्रालयले स्वीकृत गर्नेछ र आयोजना कार्यालयले त्यसको कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।

(६) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा ४ को उपदफा (३) को खण्ड (ग) वा (घ) बमोजिमको आयोजना कार्यान्वयन गर्दा आयोजना कार्यान्वयनको लागि तयार गरेको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको प्राविधिक तथा वित्तीय पक्ष र सामाजिक तथा वातावरणीय पक्षको मूल्यांकन गर्न मन्त्रालयले तोकिए बमोजिम एक आयोजना मूल्यांकन समिति गठन गर्नेछ ।

(७) उपदफा (६) बमोजिमको मूल्यांकन समितिमा आयोजनाको प्रकृति अनुसार कम्तिमा एकजना उच्च दक्षता प्राप्त प्राविधिक विशेषज्ञ, आवश्यकता अनुसार वित्त विश्लेषण विशेषज्ञ तथा सामाजिक तथा वातावरण विशेषज्ञ रहने छन् ।

(८) उपदफा (७) बमोजिमका विशेषज्ञलाई सम्बन्धित आयोजना कार्यालयले परामर्शदाताको रूपमा नियुक्त गर्नु पर्नेछ ।

(९) उपदफा (६) बमोजिमको समितिले आयोजनाको प्राविधिक, वित्तीय पक्ष, सामाजिक तथा वातावरणीय पक्ष मूल्यांकन गरी सम्बन्धित मन्त्रालयमा प्रतिवेदन पेश गर्नेछ ।

(१०) उपदफा (९) बमोजिम पेश गरेको प्रतिवेदन विवरण मनासिव देखिएमा मन्त्रालयले आयोजना र त्यसको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गराउनु पर्नेछ ।

६. समय तालीका निर्धारण गर्नुपर्ने:- (१) निर्देशक समितिले मन्त्रालयको सिफारिसमा आयोजना कार्यान्वयन पूरा गरी सक्नु पर्ने दिन यकिन गरी आयोजना कार्यान्वयन समय तालिका (प्रोजेक्ट इम्लिमेन्टेशन टाइम शेड्यूल) निर्धारण गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समय तालिकामा आयोजना कार्यान्वयन गरिसक्नु पर्ने कुल अबधिको समय तालीकाका अतिरिक्त प्रत्येक बर्ष र प्रत्येक चार महीनाभित्र गरि सक्नु पर्ने कामको विवरण उल्लेख गर्नु पर्ने छ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको विवरणमा अन्य कुराको अतिरिक्त प्रत्येक चार महीनामा निर्माणकर्ताले आयोजना कार्यान्वयनका लागि सम्पादन गरिसक्नु पर्ने कामको विवरण, जिम्मेवार व्यक्ति, कार्यसम्पादनबाट हासिल हुनुपर्ने उपलब्धिको विवरण उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (२) र (३) बमोजिमको समयतालीका बमोजिम कार्य सम्पादन गरी आयोजना कार्यान्वयनको उपलब्धि हासिल गर्नु आयोजना कार्यालय, सुपरीवेक्षक इंजिनियर, निर्माणकर्ता र कार्यकारी निर्देशकको कर्तव्य हुनेछ ।

(५) आयोजना कार्यान्वयन समय तालीका सुपरीवेक्षक इंजिनियर तथा निर्माणकर्तासँग हुने करारको अभिन्न अंग हुनेछ ।

(६) निर्देशक समितिको स्वीकृति विना आयोजना कार्यान्वयन समय तालिका परिवर्तन हुन सक्ने छैन ।

७. आयोजना लाभ वितरण कार्यक्रमः- (१) यस ऐन बमोजिम आयोजना कार्यान्वयन गर्दा प्राकृतिक स्रोतको प्रयोग, परिचालन वा विकास हुने भएमा त्यस्तो आयोजनाबाट प्राप्त हुने लाभको निश्चित अंश रोयल्टी, सेवा वा प्रतिफलको रूपमा आयोजना प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय तह र स्थानीय समुदायलाई वितरण वा उपलब्ध गराउने कार्यक्रम (स्कीम) लाई आयोजनाको अभिन्न अंगको रूपमा कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।

स्पष्टीकरणः यस दफाको प्रयोजनका लागि कुनै आयोजना कार्यान्वयन गर्दा आयोजनाको लागि आवश्यक जग्गा प्राप्त गरेको कारणले मात्र प्राकृतिक स्रोतको प्रयोग, परिचालन वा विकास गरेको मानिने छैन ।

(२) आयोजना प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय तह र स्थानीय समुदायलाई वितरण वा उपलब्ध गराउने प्रतिफल वा सेवा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

८. आयोजना कार्यान्वयन प्रारम्भ गर्नु पर्नेः- (१) कुनै आयोजनाको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन, वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन अध्ययन प्रतिवेदन र जग्गा प्राप्ति, पुनर्वास तथा पुनर्स्थापना योजना सम्बन्धि प्रतिवेदन तयार नगरिएको भए आयोजना कार्यालयले तोकिएको अवधिभित्र त्यस्ता विषयका विस्तृत प्रतिवेदनहरू तयार गरी मन्त्रालयमा बुझाउनु पर्नेछ ।

तर दफा ४ को उपदफा (३) को खण्ड (ग) वा (घ) बमोजिमको अवस्थामा त्यस्ता प्रतिवेदनहरू निर्माणकर्ताले तयार गरी आयोजना कार्यालय मार्फत मन्त्रालयमा बुझाउनु पर्नेछ ।

(२) दफा ६ बमोजिम आयोजना कार्यान्वयन समयतालीका निर्धारण भएपछि निर्माणकर्ताले त्यस्तो समयतालिकामा उल्लिखित अवधिभित्र आयोजनाको कार्यान्वयन प्रारम्भ गर्नु पर्नेछ ।

(३) मनासिव कारणबिना यस दफा बमोजिम आयोजना कार्यान्वयन प्रारम्भ हुन नसकेमा आयोजना कार्यालयले निर्माणकर्तासँग भएको करार रद्द गर्न सक्नेछ ।

९. आयोजना कार्यान्वयन विधि:- (१) निर्माणकर्ताले आयोजना कार्यान्वयन समय तालीका (प्रोजेक्ट इम्प्लीमेन्टेसन सेड्यूल) बमोजिम आयोजना कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ र प्रत्येक महीनामा आयोजना कार्यान्वयनको प्रगति विवरण आयोजना कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम आयोजना कार्यान्वयन भए वा नभएको सम्बन्धमा आयोजना कार्यालयले नियमित रूपमा सुपरीवेक्षण, अनुगमन वा निगरानी गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदनको आधारमा वा उपदफा (२) बमोजिम सुपरिवेक्षण, अनुगमन वा निगरानी गर्दा आयोजनाको कार्यान्वयन सोको समय तालिका बमोजिम भएको नदेखिएमा आयोजना कार्यालयले निर्माणकर्ताबाट तोकिए बमोजिम स्पष्टीकरण माग गर्न सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम पेश गरेको स्पष्टीकरण सन्तोषजनक देखिएमा आयोजना कार्यालयले त्यस चौमासिक अवधि भित्र सम्पन्न गर्न बाँकी रहेको काम समेत अर्को चौमासिक अवधि भित्र सम्पन्न गर्ने गरी अनुमति दिन सक्नेछ ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम माग भएको स्पष्टीकरण पेश नगरेमा वा पेश भएको स्पष्टीकरण सन्तोषजनक नदेखिएमा आयोजना कार्यालयले सम्बन्धित निर्माणकर्तालाई मनासिव कारण विना वा निजको लापरवाही वा हेलचक्राईबाट आयोजना कार्यान्वयनमा अनावश्यक ढिलाई भएको देखिएमा त्यसको वैकल्पिक व्यवस्था गरी ढिलाई भएको अवधि त्यस चौमासिक भित्र समायोजन गर्न निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(६) उपदफा (४) वा (५) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा ४ को उपदफा (३) को खण्ड (ड) बमोजिम आयोजना कार्यान्वयन भएको भए सो प्रयोजनका लागि भएको करार बमोजिम हुनेछ ।

(७) उपदफा (४) वा (५) बमोजिमको अवधि भित्र पूरा गर्नु पर्ने काम सम्पन्न नभएमा कार्यकारी निर्देशकले तोकिए बमोजिम जरिवाना गरी पूरा नभएको काम अर्को चौमासिक अवधि भित्र सम्पन्न गर्न आदेश दिन सक्नेछ ।

(८) मनासिव कारण विना उपदफा (४) बमोजिम ढिलाई भएको अवधिढलाई उपदफा (५) बमोजिम निर्धारित अवधिभित्र समायोजन नगरेमा कार्यकारी निर्देशकले करार अन्त्य गरी आयोजना कार्यान्वयन गर्ने निर्माणकर्तालाई हटाउन सक्नेछ ।

(९) उपदफा (८) बमोजिम करार अन्त्य भएमा सम्बन्धित निर्माणकर्ताले दिएको जुनसुकै जमानत जफत हुनेछ ।

(१०) उपदफा (६) बमोजिम करार अन्त्य भएकोमा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि त्यस्तो निर्माणकर्तालाई कुनै किसिमको शोधभर्ना वा क्षतिपूर्ति रकम दिनु पर्ने छैन ।

(११) उपदफा (८) बमोजिम करार अन्त्य भएकोमा बाँकी रहेको काम सम्पन्न गर्नका लागि तोकिए बमोजिम वैकल्पिक व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-३

आयोजनाको लागत मूल्यांकन तथा निर्माणकर्ताको छनौट

१०. आयोजनाको विवरण सार्वजनिक गर्नु पर्ने: दफा ५ को उपदफा (५) वा (१०) बमोजिम कुनै आयोजना स्वीकृत भएमा सर्वसाधारणको जानकारीका लागि मन्त्रालयले आफ्नो वेभसाइटमा राख्नु पर्नेछ ।

११. निर्माणकर्ताको छनौट विधि: (१) दफा ५ को उपदफा (५) वा (१०) बमोजिम आयोजना स्वीकृत भएपछि त्यसको कार्यान्वयनका लागि निर्माणकर्ता छनौट गर्न आयोजना कार्यालयले कम्तिमा पैंतालीस दिनको अवधि तोकिए आयोजना कार्यान्वयन प्रस्ताव (प्रोजेक्ट इम्प्लिमेन्टेशन प्रोजेक्ट) आव्हान गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम आयोजना कार्यान्वयन प्रस्ताव आव्हान गर्दा अन्य कुराको अतिरिक्त दफा ४ को उपदफा (३) मा उल्लिखित कुन खरिद विधि अपनाउने हो सो विषय, त्यस्तो प्रस्ताव साथ पेश गर्नु पर्ने वा जानकारी गर्नु पर्ने कागजात वा विवरण र छनौट गर्ने आधार समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको आव्हान बमोजिम त्यस्तो प्रस्ताव पेश गर्न चाहने इच्छुक प्रस्तावकले सोही उपदफामा उल्लिखित अवधिभित्र आयोजनाको प्राविधिक तथा आर्थिक पक्षको छुट्टा छुट्टै सिलवन्दी खाम सहितको प्रस्ताव आयोजना कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम पेश भएका आयोजना कार्यान्वयन प्रस्ताव मध्ये तोकिए बमोजिमको कार्यविधि पूरा गरी सम्बन्धित प्रस्तावक वा निजको प्रतिनिधिको रोहबरमा प्राविधिक प्रस्ताव खोल्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम खोलिएका प्रस्ताव मध्ये सबैभन्दा उपयुक्त देखिएका बढीमा पाँच प्रस्तावकको प्राविधिक प्रस्ताव दफा ५ बमोजिमको मूल्यांकन समितिबाट पैंतालीस दिनभित्र मूल्यांकन गराई प्राप्त सिफारिसको आधारमा छनौट गर्नु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम छनौट नभएका प्राविधिक प्रस्तावको प्रस्तावकहरूलाई तीन दिनभित्र सो कुराको जानकारी दिई सिलवन्दी आर्थिक प्रस्ताव फिर्ता लिन तोकिए बमोजिमको सूचना दिनु पर्नेछ ।

(७) आयोजना कार्यालयले उपदफा (५) बमोजिम प्राविधिक प्रस्ताव छनौट गरेपछि त्यस्तो प्रस्ताव पेश गर्ने प्रस्तावकहरूको आर्थिक प्रस्ताव निजहरू वा निजहरूको प्रतिनिधिको उपस्थितिमा खोल्नु पर्नेछ ।

(८) उपदफा (७) बमोजिम आर्थिक प्रस्ताव खोलिए पछि आयोजना कार्यालयले सबभन्दा कम मूल्यको प्रस्ताव पेश गर्ने प्रस्तावकको क्रमसंख्या निर्धारण गरी सबैभन्दा पहिलो क्रमको प्रस्तावकसँग वार्ता गर्नेछ ।

(९) उपदफा (८) बमोजिमको वार्ता सफल हुन नसकेमा त्यस पछिका कम मूल्य र आकर्षक प्रस्ताव पेश गर्ने प्रस्तावकसँग वार्ता सफल नभए सम्म क्रमशः वार्ता गर्नेछ ।

(१०) उपदफा (८) वा (९) बमोजिम प्रस्तावकसँग वार्ता गर्दा आर्थिक रूपमा सबभन्दा बढी किफायति, प्राविधिक रूपमा सबैभन्दा बढी उपयुक्त र सुदृढ तथा वातावरणीय रूपमा सबैभन्दा बढी दीगो हुने गरी प्रस्ताव पेश गर्ने प्रस्तावलाई आयोजना कार्यालयले आकर्षक प्रस्तावकको रूपमा छनौट गर्नेछ ।

(११) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस दफा बमोजिम आयोजना कार्यान्वयन प्रस्ताव आव्हान गर्दा एक जना प्रस्तावकको मात्र प्राविधिक प्रस्ताव छनौट भएको अवस्थामा पनि निजसँग नै वार्ता गरी निजको आर्थिक प्रस्ताव उपयुक्त देखिएमा निजलाई छनौट गर्न बाधा पर्ने छैन ।

१२. **निर्माणकर्ताको छनौटका आधार-** (१) दफा ११ को उपदफा (१०) वा (११) बमोजिम निर्माणकर्ता छनौट गर्दा दफा ४ को उपदफा (३) को खण्ड (ग) वा (घ) बमोजिमको आयोजना भए देहायका विषयलाई समेत तोकिए बमोजिम छनौटका आधार लिनु पर्नेछः

(क) इन्जिनियरिङ्ग प्रोक्चुरमेन्ट करार वा इन्जिनियरिङ्ग प्रोक्चुरमेन्ट कन्स्ट्रक्शन एण्ड फाइनान्सिङ्ग करार सफलता पूर्वक कार्यान्वयन गरेको अनुभव,

(ख) इपिसीएफका लागि प्रस्ताव गरिएको प्रस्ताव भए दफा १४ को उपदफा (२) मा उल्लिखित विषय,

(ग) प्राविधिक रूपमा आकर्षक डिजायन र आयोजनाको दिगोपना,

(घ) वातावरणीय रूपमा न्यून क्षति पुर्याउने आयोजना,

(ड) तोकिए बमोजिमका अन्य आधार ।

(२) उपदफा (१) मा लेखिए बाहेक अन्य आयोजनामा निर्माणकर्ताको छनौट प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

१३. सोझै वार्ता गरी निर्माणकर्ता छनौट गर्न सकिने: (१) दफा ११ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायका अवस्थामा सम्भावित कुनै निर्माणकर्तासँग सोझै वार्ता गरी छनौट गर्न सकिनेछ:

(क) दफा ११ बमोजिम प्रस्ताव आव्हान गर्दा प्रस्ताव पेश नभएमा वा पेश भएका कुनै पनि प्रस्ताव प्राविधिक रूपमा छनौट हुन नसकेमा,

(ख) नयाँ अवधारणा वा नयाँ प्रविधिमा आधारित आयोजना भएमा,

(ग) पचास अर्ब वा सोभन्दा बढी लागत अनुमान भएको आयोजना भएमा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बार्ताबाट निर्माणकर्ता छनौट गर्ने अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१४. प्रस्तावकले जानकारी गराउनुपर्ने: (१) प्रस्तावकले दफा ११ को उपदफा (३) बमोजिम प्रस्ताव पेश गर्दा आयोजना कार्यालयले प्रस्ताव आव्हान गर्दा आव्हानपत्रमा जानकारी गराउनु पर्ने गरी उल्लेख भएका विवरण जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको विवरणको अतिरिक्त प्रस्तावकले देहायको विवरण समेत जानकारी गराउनु पर्नेछ:

(क) प्रस्तावकको वित्तिय, प्राविधिक (उपकरण मेशिनरी, औजार आदि) र मानव स्रोत क्षमता,

(ख) प्रस्ताव पेश गर्दाका बखतसम्म प्रस्तावकले निर्माण सम्पन्न गरेका पूर्वाधार संरचना आयोजनाको विवरण,

(ग) प्रस्ताव पेश गर्दाका बखतसम्म प्रस्तावकले निर्माण गरिरहेका पूर्वाधार संरचना सम्बन्धी आयोजना र त्यस्तो आयोजनाको कार्यान्वयनको स्थिति,

(घ) कुनै आयोजना कार्यान्वयन गर्न नसकेको कारणले प्रस्ताव पेश गर्दाका बखतभन्दा तत्काल अघिको चार वर्षको अवधिमा कारबाईमा परेको वा कालो सूचिमा परे वा नपरेको सो सम्बन्धी विवरण,

(ड) स्थानीय निर्माणकर्तासँग संयुक्त उपक्रम (जोइन्ट भेन्चर) मा प्रस्ताव पेश गरेको भए स्थानीय निर्माणकर्ताको विवरण,

स्पष्टीकरण: यस खण्डको प्रयोजनका लागि कम्तिमा पन्ध्र प्रतिशत लगानी वा प्रतिफल बाँडफाड गर्ने व्यवस्था भएको संयुक्त उपक्रमलाई मात्र संयुक्त उपक्रमको रूपमा स्वीकार गर्न सकिनेछ ।

(च) प्रस्ताव पेश गर्दाका बखतसम्म खण्ड (ड) बमोजिमको निर्माणकर्ता सम्बन्धमा खण्ड (क), (ख), (ग) र (घ) बमोजिमको विवरण,

(छ) तोकिए बमोजिमका अन्य आवश्यक विवरण ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको विवरण झुठ्ठा प्रमाणित भएमा प्रस्तावकसँग करार सम्पन्न भइसकेको रहेछ भने पनि आयोजना कार्यालयले जुनसुकै बखत उक्त करार रद्द गर्न सक्नेछ ।

(४) उपदफा (२) को खण्ड (ग) बमोजिम पेश गरेको विवरणमा उल्लिखित आयोजनामध्ये तीन वा सो भन्दा बढी आयोजनाको स्थिति मनासिव कारण विना सम्बन्धित करार बमोजिम पूरा गरिसक्नुपर्ने समयसीमाभित्र पूरा नगरेको भएमा त्यस्तो प्रस्तावकको प्रस्ताव छनौटको लागि योग्य हुने छैन ।

(५) उपदफा (२) को खण्ड (घ) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै प्रस्ताव कालो सूचिमा परेकोमा कालो सूचिको लागि निर्धारित अवधि व्यतित भइसकेको वा कालोसूचिबाट निज फुकुवा भइसकेको रहेछ भने त्यस्तो सूचिमा परेको कारणले मात्र कुनै प्रस्तावकको प्रस्ताव अयोग्य भएको मानिने छैन ।

१५. आयोजनाको लागत मूल्यांकन:- (१) दफा ५ को उपदफा (१) बमोजिम आयोजना कार्यालयले तयार गरेको वा दफा ४ को उपदफा (३) को खण्ड (ग) वा (घ) को आधारमा निर्माणकर्ताले पेश गरेको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदनमा उल्लिखित आयोजनाको लागत रकम र त्यसको लागि लगानी गर्न प्रस्तावित रकम प्रदान गर्ने संस्था तथा लगानीका शर्त तथा वन्देजका सम्बन्धमा मन्त्रालयले अध्ययन गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अध्ययन गर्दा आयोजना कार्यालयले तयार गरेको वा निर्माणकर्ताले पेश गरेको आयोजनाको कुल लागत, लगानीको स्रोत रकम, विदेशी मुद्रा र नेपाली रुपैयाको रकमको विवरण र त्यसको अनुपात, आयोजनाको लागि लगानी गर्ने वित्तीय संस्था भए त्यसको विवरण र साँवा रकम, व्याजदर, अन्य कुनै शुल्क भए

त्यसको विवरण, भुक्तानी गर्ने तरिका र अवधि लगायतका वित्तीय शर्त समेत अध्ययन गर्नुपर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम अध्ययन गर्दा आयोजनाको सम्भाव्यता तथा त्यसका लगानीका शर्तहरू उपयुक्त देखिएमा मन्त्रालयले दफा ११ को उपदफा (८) वा (९) बमोजिम प्रस्तावकसँग वार्ता गर्न आयोजना कार्यालयलाई निर्देशन दिनेछ ।

(४) आयोजनाको लागत तथा लगानीका शर्त मूल्यांकन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-४

आयोजना कार्यान्वयन सम्बन्धी संस्थागत व्यवस्था

१६. आयोजना सहजीकरण इकाई:- (१) आयोजनाको कार्यान्वयनलाई सहज तुल्याउन, आयोजना कार्यान्वयनमा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहसँग समन्वय गर्न, आयोजना कार्यान्वयनको वास्तविक स्थितिको अद्यावधिक अनुगमन गर्न र आयोजनालाई प्रदान गरिने सुविधा एकै विन्दुबाट नै उपलब्ध गराउन मन्त्रालयमा एक आयोजना सहजीकरण इकाई रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको इकाईमा आयोजनाको प्रकृति बमोजिम नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहका उपयुक्त निकायका कम्तिमा राजपत्रांकित द्वितीय श्रेणीका अधिकृत रहन सक्नेछन् ।

(३) आयोजना सहजीकरण इकाईको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१७. आयोजना सुपरीवेक्षक समूह नियुक्त गर्ने :- (१) आयोजना कार्यान्वयन त्यसको विस्तृत डिजायन र स्पेसिफिकेशन बमोजिम भए वा नभएको, आयोजनाको सिभिल, मेकानिकल वा विद्युतीय निर्माण भए त्यस्तो कार्य निर्धारित गुणस्तर बमोजिम भए वा नभएको वा करार बमोजिम कार्य सम्पादन भए वा नभएको यकिन गर्न र आयोजना कार्यालयको तर्फबाट नियमित अनुगमन गर्न आयोजना कार्यालयले एक सुपरीवेक्षक समूह नियुक्त गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समूहमा पूर्वाधार संरचना विशेषज्ञ, निर्माण इंजिनियर लगायत उपयुक्त योग्यता पूरा गरेका अन्य आवश्यक विज्ञहरू रहनेछन् ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमका सुपरीवेक्षक समूहको नियुक्ति प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम नियुक्त समूहले आयोजना निर्माण स्थलमा वा आयोजनाका सम्बन्धमा निर्माणकर्तासँग कार्यसम्पादन गर्दा आयोजना कार्यालयको प्रतिनिधिको हैसियतमा गर्नेछ ।

१८. विशेषज्ञ समूह गठन गर्ने:- (१) आयोजना कार्यालयले कुनै खास प्रयोजनका लागि आवश्यकता अनुसार विशेषज्ञ समूह गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठन हुने समूहका सदस्यहरूको कार्यक्षेत्र, पारिश्रमिक र सुविधा नियुक्त गर्दाका बखत आयोजना कार्यालयले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

१९. आयोजना निर्देशक समिति:- यस ऐन अन्तर्गत कार्यान्वयन हुने आयोजनाको छनोट गर्न तथा आयोजना निर्माणमा सहजता पुर्याउन, आयोजना कार्यान्वयनमा नीतिगत निर्देशन दिन तथा त्यसको नियमित अनुगमन गरी आयोजना कार्यान्वयनमा गति दिनका लागि देहाय बमोजिमको एक उच्चस्तरीय आयोजना निर्देशक समिति रहनेछ:

(क)	प्रधानमन्त्री	- अध्यक्ष
(ख)	आयोजना कार्यान्वयनसंग सम्बन्धित मन्त्रीहरू सदस्य	-
(ग)	अर्थ मन्त्री	- सदस्य
(घ)	उपाध्यक्ष, राष्ट्रिय योजना आयोग	- सदस्य
(ङ)	मुख्य सचिव सदस्य	-
(च)	प्रधानमन्त्री कार्यालयको आयोजनासँग सम्बन्धित सचिव सचिव	-

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिको बैठक प्रधानमन्त्रीले तोकेको ठाउँ, मिति र समयमा बस्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको समितिको बैठकमा आयोजना कार्यान्वयनसँग सम्बन्धित मन्त्रालयका सचिवहरू तथा आयोजना निर्देशकलाई आमन्त्रण गर्नुपर्नेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिमको समितिको बैठक वा कार्यसम्पादन सम्बन्धी कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

२०. आयोजना निर्देशक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:- यस ऐनमा लेखिएको अन्य कामको अतिरिक्त निर्देशक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

- (क) आयोजनाको कार्यान्वयन स्थिति अध्ययन गरी आवश्यक नीतिगत निर्देशन दिने,
- (ख) आयोजनाको अनुगमन गरी निर्धारित अवधिभित्र नै कार्यान्वयन हुन सक्ने कुरामा सुनिश्चित हुन अपनाउनु पर्ने उपाय र गर्नु पर्ने सुधारका लागि मन्त्रालय वा आयोजना कार्यालयलाई आवश्यक निर्देशन दिने,
- (ग) आयोजना कार्यान्वयन गर्न प्रचलित कानून बमोजिम उपलब्ध हुने सुविधाका अतिरिक्त थप सुविधा दिनु पर्ने रहेछ भने त्यस्तो सुविधा उपलब्ध गराउन नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने,
- (घ) दफा ४ को उपदफा (३) को खण्ड (क) बमोजिमको आयोजनाको हकमा वित्तीय स्रोत पर्याप्त नभए त्यसको व्यवस्थापन गर्न नीतिगत निर्णय गर्ने,
- (ङ) आयोजना कार्यान्वयन गर्न आवश्यक नीतिगत सुधार गर्नु पर्ने भए त्यसको लागि नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद्लाई सिफारिस गर्ने,
- (च) तोकिए बमोजिमका अन्य काम गर्ने वा गराउने ।

परिच्छेद-५

जग्गा प्राप्ति तथा वातावरण संरक्षण

२१. जग्गा प्राप्ति, पुनर्वास तथा पुनर्स्थापना योजना बनाउनु पर्ने:- (१) आयोजना कार्यालयले आयोजना प्रभावित घरपरिवारलाई लक्षित गरी जग्गा प्राप्ति, पुनर्वास वा पुनर्स्थापना योजना (स्कीम) तर्जुमा गरी सम्बन्धित आयोजना स्थलको उपयुक्त ठाउँमा आयोजना प्रभावित घर परिवारको भेला बोलाई सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको भेलामा प्राप्त गरीने घर जग्गा र अन्य सम्पत्तिको क्षतिपूर्ति रकम निर्धारणका लागि अनुमानित प्रति इकाई मूल्य समेत प्रस्ताव गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको भेलामा नेपाली भाषामा लेखिएको योजनाको सार संक्षेप आयोजना प्रभावितलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने छ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिमको भेलाबाट जग्गा प्राप्ति, पुनर्वास तथा पुनर्स्थापना योजनाको सम्बन्धमा प्राप्त सुझाव र प्रतिक्रिया समेत सम्बोधन हुने गरी आयोजना

कार्यालयले परिमार्जित योजना तयार गर्नु पर्नेछ र त्यस्तो योजना स्वीकृतीका लागि मन्त्रालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(५) मन्त्रालयले जग्गा प्राप्ति, पुनर्वास वा पुनर्स्थापना योजना प्राप्त भएको पैतालिस दिन भित्र स्विकृत गर्नु पर्नेछ ।

(६) जग्गा प्राप्ति, पुनर्वास वा पुनर्स्थापना योजनाको तर्जुमा तथा स्वीकृति सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२२. वार्ताद्वारा जग्गा प्राप्त गर्ने:- (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐन बमोजिम कार्यान्वयन हुने आयोजनाको लागि आवश्यक जग्गा प्राप्त गर्नु परेमा आयोजना कार्यालयले वार्ताबाट जग्गा प्राप्त गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जग्गा प्राप्त गर्दा आयोजना कार्यालयले सम्बन्धित जग्गा धनी वा जग्गाधनीका प्रतिनिधिसंग प्रत्यक्ष वार्ता गरी जग्गा प्राप्त गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम प्राप्त गरिने जग्गाको मूल्यांकन, क्षतिपूर्ति तथा तत्सम्बन्धी अन्य विषय आयोजना र जग्गाधनी बीच भएको वा हुने सम्झौता र स्विकृत जग्गा प्राप्ति तथा पुनर्वास तथा पुनर्स्थापना योजनामा भएको व्यवस्था बमोजिम हुनेछ ।

(४) यस दफा बमोजिम जग्गा प्राप्त गर्दा जग्गा प्राप्ति गर्न आयोजना कार्यालयले वार्ता प्रारम्भ गरेको मितिले छ महिना भित्र पूरा गरिसक्नु पर्नेछ ।

२३. जग्गा प्राप्ति सम्बन्धी व्यवस्था:- (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि आयोजना कार्यान्वयन गर्न आवश्यक पर्ने जग्गा दफा २२ बमोजिम प्राप्त गर्न नसकिएमा वा आयोजना कार्यालयले यस दफा बमोजिम जग्गा प्राप्त गर्न चाहेमा यस दफा बमोजिम निर्धारण हुने जग्गा प्राप्ति, पुनर्वास वा पुनर्स्थापना योजना बमोजिम क्षतिपूर्ति रकम जग्गा धनीलाई दिई नेपाल सरकारले जुनसुकै जग्गा जुनसुकै बखत प्राप्त गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त हुने जग्गाको क्षतिपूर्ति रकम निर्धारण गर्नको लागि देहाय बमोजिमको एक क्षतिपूर्ति निर्धारण समिति रहनेछ:-

(क) सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारी	-
संयोजक	
(ख) सम्बन्धित जिल्ला समन्वय समितिको प्रमुख	-
सदस्य	
(ग) प्राप्त गरीने जग्गासँग सम्बन्धित गाउँपालिका अध्यक्ष	

- वा नगरपालिका प्रमुख वा निजले तोकेको प्रतिनिधि -
सदस्य
- (घ) सम्बन्धित मालपोत अधिकृत -
सदस्य
- (ङ) कार्यकारी निर्देशक - सदस्य

(३) उपदफा (१) बमोजिमको समितिले क्षतिपूर्ति रकम निर्धारण गर्दा देहायका विषयलाई आधार लिनेछः-

- (क) आयोजना कार्यालयले आयोजना प्रभावित घरपरिवारलाई लक्षित गरेर तर्जुमा गरेको जग्गा प्राप्ति तथा पुनर्वास तथा पुनर्स्थापना योजनाको स्विकृत प्रतिवेदन,
- (ख) रजिष्ट्रेशनको प्रयोजनका लागि सम्बन्धित मालपोत कार्यालयले निर्धारण गरेको मूल्य,
- (ग) जग्गा प्राप्त गर्ने सूचना प्रकाशन हुनु भन्दा तत्काल अघि कायम रहेको प्रचलित बजार मूल्य,
- (घ) जग्गा र जग्गामा रहेको बालीको किसिम र त्यसको प्रचलित बजार मूल्यको आधारमा मूल्यांकन गरिएको अनुमानित मूल्य,
तर बाली सम्बन्धित जग्गा धनीले नै प्राप्त गर्न सक्ने अवस्था भएमा त्यस्तो बाली मूल्यांकन गरिने छैन ।
- (ङ) जग्गामा कुनै घर, टहरा, पर्खाल रहेको भए त्यस्ता संरचनाहरूको प्रचलित बजार मूल्यको आधारमा मूल्यांकन गरिएको अनुमानित मूल्य,
- (च) हुर्किसकेका रुख वा फलफूलका रुख भए त्यसको प्रचलित बजार मूल्यको आधारमा मूल्यांकन गरिएको अनुमानित मूल्य,
- (च) जुन आयोजनाका लागि जग्गा प्राप्त गर्ने कारबाही प्रारम्भ भएको हो त्यस्तो आयोजनाको जग्गा प्राप्ति सम्बन्धमा नेपाल सरकारले कुनै निर्देशन जारी गरेको भए त्यस्तो निर्देशन,
- (छ) जग्गा प्राप्त गरेको कारणले सो जग्गामा बसोबास गर्ने जग्गाधनी वा मोहीको बसोबास, व्यापार वा व्यवसाय अन्यत्र सार्नु परेको कारणले निजलाई हुन सक्ने सम्भावित हानि नोक्सानीको मनासिव मूल्य ।

(४) क्षतिपूर्ति निर्धारण समितीले उपदफा (३) बमोजिम क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्नु अघि आयोजना प्रभावित घर परिवार वा निजका प्रतिनिधिसँग छलफल गर्ने लगायत क्षतिपूर्ति निर्धारणसँग सम्बन्धित अन्य विषयमा थप जानकारी र सुझाव लिन आवश्यक भएमा विज्ञहरू समेत रहेको उपसमिती गठन गर्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (३) र (४) बमोजिम प्राप्त सूचना र जानकारीका आधारमा क्षतिपूर्ति निर्धारण समितीले क्षतिपूर्ति रकम निर्धारण गर्नेछ ।

(६) क्षतिपूर्ति निर्धारण समितिले क्षतिपूर्ति रकम निर्धारण गर्दा सम्भव भएसम्म सर्वसम्मतबाट र सो नभएमा बहुमतबाट निर्णय गर्नेछ ।

(७) उपदफा (५) बमोजिम निर्धारण भएको क्षतिपूर्ति रकमको दर सम्बन्धित सरोकारवालाको जानकारीका लागि तोकिए बमोजिम सार्वजनिक गरिनेछ ।

(८) उपदफा (७) बमोजिम सार्वजनिक भएको पन्ध्र दिन भित्र क्षतिपूर्ति निर्धारण समितिले निर्धारण गरेको क्षतिपूर्ति रकम उपर चित्त नवुझ्ने व्यक्तिले कारण र आधार खुलाई त्यस्तो रकम पुनरावलोकनका लागि त्यस्तो समितिमा निवेदन गर्न सक्नेछ ।

(९) उपदफा (८) बमोजिम निवेदन परेकोमा समितिले आधार र कारण मनासिव देखेमा क्षतिपूर्ति रकमको पुनरावलोकन गर्नेछ ।

(१०) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि जग्गा प्राप्त गर्नुपर्ने आयोजनास्थलका कुल जग्गाधनी मध्ये पचास प्रतिशत भन्दा बढी जग्गाधनी वा कुल क्षेत्रफल मध्ये दुई तिहाई क्षेत्रफल भन्दा बढी जग्गाका लागि जग्गा प्राप्त गर्दा निर्धारण भएको क्षतिपूर्ति रकम भन्दा बढी हुने गरी यस दफा बमोजिम क्षतिपूर्ति रकम निर्धारण हुने छैन ।

२४. क्षतिपूर्ति रकम वुझ्नु पर्ने:- (१) दफा २३ बमोजिम निर्धारण भएको क्षतिपूर्ति रकम सम्बन्धित आयोजना कार्यालयले भुक्तानी गर्नेछ र सो प्रयोजनका लागि क्षतिपूर्ति रकम बुझिलिन सम्बन्धित जग्गा धनी वा मोही भए मोहीलाई सूचना दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सूचना प्राप्त गरेको एक महीना भित्र सम्बन्धित जग्गा धनी वा मोहीले आयोजना कार्यालयमा क्षतिपूर्ति रकम दाबी गरी निजको बैंक खाता मार्फत क्षतिपूर्ति रकमको भुक्तानि लिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम क्षतिपूर्ति रकम भुक्तानी गर्दा आयोजना कार्यालयले सम्बन्धित जग्गा धनीको स्वामीत्वको लगत कट्टा गरी आयोजना कार्यालयको नाममा दाखिल खारेज गर्न सम्बन्धित मालपोत कार्यालयलाई अनुरोध गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिमको अवधि भित्र कुनै जग्गाधनी वा मोहीले क्षतिपूर्ति रकम बुझि नलिएमा त्यस्तो रकम जग्गा धनी वा मोहीले एक वर्ष भित्र जहिले सुकै पनि बुझ्न सक्ने गरी आयोजना कार्यालयमा धरौटी रकम सरह रहनेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको रकम जग्गाधनी वा मोहीलाई भुक्तानी दिदा निजको नाममा कुनै वाणिज्य बैंकमा रहेको निजको बैंक खाता मार्फत भुक्तानी हुने गरी दिनु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिमको अवधि भित्र पनि सम्बन्धित जग्गाधनी वा मोहीले क्षतिपूर्ति रकम बुझी नलिएमा त्यस्तो रकम सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा रहेको धरौटी खातामा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

(७) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कसैले यस दफा बमोजिम क्षतिपूर्ति रकम नबुझेको कारणले मात्र आयोजना कार्यान्वयन गर्न र आयोजना कार्यालयले क्षतिपूर्ति रकम नबुझ्ने जग्गाधनी वा मोहीको घर, जग्गा, वगैँचामा प्रवेश गर्ने र आयोजना कार्यान्वयनका लागि त्यस्तो घर, जग्गा आदि प्राप्त भएको मानी नियन्त्रणमा लिन बाधा पर्ने छैन ।

२५. आयोजना कार्यान्वयन गर्न बाधा नपर्ने:— (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि आयोजना कार्यान्वयन गर्नुपर्ने आयोजनास्थलको कुल जग्गाधनीमध्ये दुई तिहाई भन्दा बढी जग्गा धनी वा प्राप्त गर्नु पर्ने आयोजना स्थलको कुल जग्गामध्ये तीन चौथाई क्षेत्रफल भन्दा बढी जग्गाका जग्गा धनीले दफा २४ बमोजिम क्षतिपूर्ति रकम बुझिसकेको भए त्यस्तो जग्गाका अन्य जग्गाधनीले क्षतिपूर्ति बुझ्न इन्कार गरेको वा निर्धारित अवधिभित्र त्यस्तो रकम नबुझेको कारणले मात्र आयोजना कार्यान्वयन गर्न बाधा पर्ने छैन ।

तर त्यस्तो जग्गाधनीलाई दफा २४ बमोजिम धरौटीमा रहेको क्षतिपूर्ति रकम प्राप्त गर्ने अधिकारबाट बञ्चित हुने छैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम क्षतिपूर्ति रकम बुझ्न इन्कार गर्ने वा नबुझ्ने जग्गा धनीको क्षतिपूर्ति रकम दफा २४ बमोजिम धरौटी खातामा जम्मा गरी सके पश्चात त्यस्तो जग्गाको जग्गाधनीको लगत कट्टा गरी आयोजना कार्यालयको नाममा दाखेल खारेज गर्न सम्बन्धित मालपोत कार्यालयलाई अनुरोध गर्नुपर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) वा दफा २४ को उपदफा (३) बमोजिम लगत कट्टा तथा दाखिल खारेजका लागि अनुरोध भएमा सम्बन्धित मालपोत कार्यालयले सात दिन भित्र

लगत कट्टा र दाखिल खारेज गरी त्यसको जानकारी आयोजना कार्यालयलाई दिनु पर्नेछ ।

(४) आयोजनाको जग्गा प्राप्ति सम्बन्धी कार्यलाई सहजीकरण गर्न सम्बन्धित नापी कार्यालय तथा मालपोत कार्यालयले आयोजना कार्यालयको अनुरोधमा आयोजना कार्यालयको परिसरमा मालपोत कार्यालयको इकाई राख्न वा आयोजना कार्यान्वयन स्थलमा डोर खटाउनु पर्नेछ ।

२६. अन्य सम्पत्ति हटाउनु पर्ने:- (१) दफा २२ वा २३ बमोजिम प्राप्त गरिएको जग्गामा रहेको घर, गोठ, वालीनाली, पर्खाल, रुख, बाँस आदि आयोजना कार्यालयले तोकेको म्याद भित्र साविकका जग्गा धनीले हटाउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम घर, गोठ, वालीनाली, पर्खाल, रुख, बाँस आदि नहटाएमा त्यस्तो वस्तु सम्बन्धित स्थानीय तहको सम्बन्धित वडाका कम्तिमा एक जना वडा सदस्यको रोहवरमा लगत कायम गरी सम्बन्धित स्थानीय तहलाई जिम्मा लगाउनु पर्नेछ ।

२७. सरकारी वा सार्वजनिक जग्गा उपलब्ध गराउने:- यस ऐन अन्तर्गत आयोजना कार्यान्वयन गर्दा आयोजना निर्माण वा त्यसबाट लाभ वितरण गर्ने प्रयोजनका लागि कुनै सरकारी वा सार्वजनिक जग्गा आवश्यक भएमा आयोजनाको प्रयोजनका लागि नेपाल सरकारले त्यस्तो जग्गा लिज वा बहालमा उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

२८. विद्युत मार्गको अधिकार: (१) यस ऐन बमोजिम कुनै आयोजना कार्यान्वयन गर्दा विद्युत उत्पादन वा प्रसारण लाइन सम्बन्धी आयोजना भए त्यस्तो आयोजनालाई सरकारी, सार्वजनिक, गुठी, सामुदायिक वा कुनै पनि व्यक्तिको जग्गाबाट विद्युत प्रसारण लाइन विस्तार गर्ने विद्युत मार्गको अधिकार (राइट अफ इलोकिट्रिसिटी वे) हुने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अधिकार प्रयोग गर्दा आयोजनाले संभव भएसम्म सरकारी, सार्वजनिक वा सामुदायिक जग्गाबाट विद्युत प्रसारण लाइन विस्तार गर्ने गरी आयोजना डिजायन तथा कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको अधिकार प्रयोग गर्दा उपदफा (२) बमोजिमको जग्गाबाट विद्युत प्रसारण लाइन विस्तार गर्न संभव नभई कुनै गुठी वा कुनै व्यक्तिको जग्गाबाट नै विस्तार गर्नु पर्ने बाध्यता भएमा संभव भएसम्म मानव बसोबासको शहरी, ग्रामीण वा वस्ती क्षेत्र वा वस्ती विकासको लागि तय भइसकेको क्षेत्र बाहेकको अन्य क्षेत्रबाट विद्युत प्रसारण लाइन विस्तार गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (१) , (२) र (३) बमोजिम विद्युत प्रसारण लाइन प्रसारण विस्तार गर्दा प्रयोग भएको, तानिएको, जडान गरिएको विद्युतीय खम्बा वा तारबाट सम्बन्धित जग्गा धनीलाई त्यस्तो जग्गामा कुनै किसिमको बाली लगाउन, मानव वा पशुको अवागमन गर्न वा कुनै यान्त्रिक वा सवारी साधन चलाउन, बाली लगाउन, त्यसको हेरचाह गर्न र त्यसबाट प्राप्त प्रतिफल संकलन गर्न बाधा नपुग्ने गरी आयोजनाले आवश्यक सुरक्षाका उपायहरूको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(५) आयोजनाले उपदफा (३) बमोजिम विद्युत प्रसारण लाइन विस्तार गरेकोमा त्यस प्रयोजनका लागि राखेको वा उठाइएको खम्बा वा टावरको लागि प्रयोग भएको जग्गा बाहेक अन्य जग्गा प्राप्त गर्नु पर्ने छैन ।

तर आयोजनाले त्यस्तो जग्गामा विद्युत मार्गको अधिकार प्रयोग गरे वापत तोकिए बमोजिमको क्षतिपूर्ति सम्बन्धित जग्गा धनीलाई दिनु पर्नेछ ।

(६) आयोजनाले यस दफा बमोजिम विद्युत मार्गको अधिकार प्रयोग गरेको कारणले मात्र त्यस्तो जग्गामा रहेको सम्बन्धित जग्गा धनीको हक, भोग र स्वामीत्वका कुनै अंश पर्ने छैन र त्यस्तो जग्गा धितो, बन्धक दिन वा कुनै किसिमले विक्री गर्न, सट्टापट्टा गर्न वा त्यसको कुनै किसिमको हक हस्तान्तरण गर्न बाधा पर्ने छैन ।

तर त्यसरी धितो बन्धक दिएको वा हक हस्तान्तरण गरेको कारणले आयोजनाको यस दफा बमोजिमको अधिकारमा अंश पर्ने छैन ।

२९. वन क्षेत्रको रुख कटान सम्बन्धी व्यवस्था:- (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि आयोजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने आयोजना स्थल भित्र पर्ने रुख कटान गर्नु पर्ने भएमा सम्बन्धित वन कार्यालयको समन्वयमा आयोजना कार्यालयले रुख कटान सम्बन्धी सम्पूर्ण विवरण सहितको प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदन स्वीकृत भएपछि आयोजना कार्यालयले त्यस्तो प्रतिवेदन बमोजिम आयोजना कार्यान्वयनका लागि जति संख्यामा रुख काट्नु पर्ने हो त्यति नै संख्यामा रुख हुर्काउन प्रति रुख वापतको तोकिए बमोजिमको रकम सम्बन्धित वन कार्यालयलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) को प्रयोजनका लागि आयोजना कार्यान्वयन गर्न जति वन क्षेत्र प्रयोग भएको हो त्यति नै क्षेत्रफलभन्दा कम नहुने गरी वृक्षारोपण गरी रुख हुर्काउने तथा वन क्षेत्र कायम गर्नका लागि आयोजना स्थल रहेको आसपास वा त्यस्तो क्षेत्रमा

सम्भव नभएमा छिमेकको स्थानीय तह वा जिल्लामा आवश्यक जग्गाको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) को प्रयोजनका लागि जग्गा खरिद वा प्राप्त गर्नु पर्ने भएमा यस ऐन बमोजिम जग्गा प्राप्त गर्न सकिनेछ र त्यस वापतको रकम आयोजनाको लागत रकममा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (१) बमोजिम रुख कटान गर्दा सम्बन्धित वन कार्यालय र वन उपभोक्ता समिति रहेको ठाउँ भए त्यस्तो समितिको रोहवरमा छपान टाँचा लगाई कटान गरि तोकिएको स्थानमा घाटगद्दी गरि वन उपभोक्ता समितिको वन क्षेत्रको हकमा वन उपभोक्ता समिति र राष्ट्रिय वन क्षेत्रको हकमा सम्बन्धित वन कार्यालयलाई काठ हस्तान्तरण गर्नु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (३) बमोजिम काटिएको रुख सात दिनभित्र वन उपभोक्ता समिति वा वन कार्यालयले व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ ।

(७) यस दफा बमोजिमको रुख कटान वा व्यवस्थापन गर्दा लाग्ने खर्च आयोजना कार्यालयले व्यहोर्नेछ ।

(८) यस दफा बमोजिम रुख कटान गर्दा संभव भए सम्म कम भन्दा कम रुख काटिने र वन क्षेत्रलाई संभव भएसम्म कम क्षति हुने गरी आयोजनाको डिजायन तथा निर्माण गर्नु पर्नेछ ।

३०. वातावरण प्रभाव मूल्यांकन सम्बन्धी व्यवस्था:- (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐन अन्तर्गत आयोजना कार्यान्वयन गर्दा कानून बमोजिम गर्नु पर्ने प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन त्यस्तो परीक्षण वा मूल्यांकन गर्न प्रारम्भ गरेको चार महीनाभित्र सम्पन्न गरि सक्नु पर्नेछ ।

(२) मनासिब कारण देखाई उपदफा (१) बमोजिम अवधिमा त्यस्तो परीक्षण वा मूल्यांकन गर्ने काम सम्पन्न हुन नसकिने भएमा आयोजना कार्यालयले एक महीनामा नबढाई त्यस प्रयोजनका लागि म्याद थप गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम परीक्षण वा मूल्यांकन गर्नको लागि वातावरण सम्बन्धी विशेषज्ञहरूको सेवा लिन सकिनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमका विशेषज्ञहरूको योग्यता वा निजहरूबाट लिइने सेवा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(५) यस ऐन बमोजिम कार्यान्वयन गरिने आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन वा प्रारम्भिक वातावरण परीक्षणको प्रयोजनको लागि त्यस्तो अयोजना प्रचलित कानून बमोजिम राष्ट्रिय गौरवको आयोजना मानिनेछ ।

३१. निर्माण कार्य वातावरण मैत्री हुनु पर्ने:- (१) आयोजना कार्यालयले आयोजना कार्यान्वयन वा निर्माण गर्दा वातावरण मैत्री हुने गरी बनाउन लगाउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि आयोजनाको वरिपरि वा दाया बाया वृक्षारोपण तथा हरियाली कायम गर्न जैविक इंजिनियरिङ्ग (वायो इन्जिनियरिङ्ग) लगायत अन्य उपयुक्त विधि र उपाय समेत अवलम्बन गर्नु पर्नेछ ।

३२. सावधानी अपनाउनु पर्ने:- (१) निर्माणकर्ताले आयोजना निर्माण वा कार्यान्वयन गर्दा आयोजनास्थलको आसपास वा वरिपरि रहेको बस्ती, खेतवारी वा संरचनामा यथासक्य कम क्षति हुने गरी सावधानी पूर्वक काम गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सावधानी अपनाउँदा पनि कसैलाई कुनै क्षति पुगेमा आयोजना कार्यालयले त्यसको मूल्यांकन गरी मनासिव क्षतिपूर्ति दिलाउने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

तर त्यस्तो सम्पत्तिको बिमा गरेको भए सम्बन्धित बिमा कम्पनीबाट क्षतिपूर्ति भराउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम क्षतिपूर्ति नपाएको वा क्षतिपूर्ति रकममा चित्त नबुझेको कारणले निर्माण कार्यमा अवरोध गर्न सकिने छैन ।

परिच्छेद-६

मानवस्रोत व्यवस्थापन

३३. कार्यकारी निर्देशक:- (१) यस ऐन बमोजिम आयोजना कार्यान्वयन गर्दा सम्बन्धित मन्त्रालयले आयोजना कार्यान्वयन गर्ने प्रमुख जिम्मेवार अधिकारिको रूपमा एकजना कार्यकारी निर्देशक नियुक्त गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कार्यकारी निर्देशक नियुक्त गर्दा इजिनियरिङ्ग विषयमा स्नातक भई इजिनियरिङ्ग, पूर्वाधार विकास, निर्माण व्यवस्थापन, व्यवस्थापन, आयोजना व्यवस्थापन विषयमा कम्तिमा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरी देहायको अनुभव हासिल गरेका व्यक्तिहरु मध्येबाट खुला प्रतिस्पर्धाको आधारमा छनौट भएको उमेदवारलाई गर्नु पर्नेछ:

(क) निजामती सेवाको कम्तिमा रा.प्र. प्रथम श्रेणी वा सो भन्दा माथिको अधिकृतको हैसियतमा कम्तिमा सात वर्षको अनुभव भएको,

- (ख) नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामीत्व भएको संगठित संस्थाको कम्तिमा दशौं तह र सो भन्दा माथिल्लो पदमा कम्तिमा दश वर्ष को अनुभव भएको,
- (ग) कम्तिमा एक अर्ब भन्दा बढी लागत भएको आयोजनामा कार्यकारी निर्देशक वा सो सरहको हैसियतमा कम्तिमा पाँच वर्ष संलग्न भई सफलता पूर्वक आयोजना कार्यान्वयन गरि सकेको ।
- (३) कार्यकारी निर्देशकको नियुक्तका लागि मन्त्रालयलाई सिफारिस गर्न देहाय बमोजिमको एक सिफारिस समिति गठन हुनेछः
(क)	राष्ट्रिय योजना आयोगको उपाध्यक्ष	- संयोजक
(ख)	मन्त्रालयको सचिव	- सदस्य
(ग)	मन्त्रालयले तोकेको सम्बन्धित क्षेत्रको विषयविज्ञ	-
- सदस्य
- (४) उपदफा (३) बमोजिमको समितिले तोकिए बमोजिमको कार्यविधि पूरा गरी एकजना उपयुक्त उमेदवारलाई नियुक्तको लागि सिफारिस गर्नेछ ।
- (५) उपदफा (४) को प्रयोजनका लागि सिफारिस समितिले कम्तिमा एक्काइस दिनको म्याद दिई आवेदनका लागि सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्नेछ ।
- (६) उपदफा (५) बमोजिम प्रकाशन भएको सूचना बमोजिम आवेदन दिने उमेदवारले आयोजना कार्यान्वयनको मार्गचित्र सहितको आयोजना प्रोफाइल सिफारिस समितिमा पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (७) उपदफा (४) बमोजिम सिफारिस भएको उमेदवारलाई नेपाल सरकारले सम्बन्धित आयोजनाको कार्यकारी निर्देशक पदमा नियुक्त गर्नेछ ।
- (८) कार्यकारी निर्देशक आयोजना कार्यालयको पूरा समय काम गर्ने प्रमुख प्रशासकीय पदाधिकारी हुनेछ र आयोजना कार्यान्वयन गर्नु निजको प्रमुख जिम्मेवारी हुनेछ ।
- (९) कार्यकारी निर्देशकले यस ऐन तथा दफा ३५ बमोजिमको कार्य सम्पादन करार बमोजिम निजलाई प्राप्त अधिकारको प्रयोग र कर्तव्यको पालना गर्नेछ ।
- (१०) यस ऐनमा अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक यस ऐन बमोजिम आयोजना कार्यालयले गर्नु पर्ने सम्पूर्ण काम कार्यकारी निर्देशकले गर्नु पर्नेछ ।

३४. कार्यकारी निर्देशकको कार्य अवधि:- (१) कार्यकारी निर्देशकको कार्य अवधि सामान्यतया आयोजना अवधिभरको लागि हुनेछ ।

तर आयोजनाको कार्यान्वयन सम्पन्न भएको दुई महीनापछि निजको कार्य अवधि स्वतः समाप्त हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा ३५ बमोजिम कार्य सम्पादन करारमा उल्लेखित सूचक बमोजिमको उपलब्धि हासिल हुन नसकेमा कार्यकारी निर्देशकलाई पदमुक्त गर्न सकिनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम पदमुक्त भएमा बाँकी अवधिका लागि अर्को कार्यकारी निर्देशक नियुक्त गर्नु पर्नेछ ।

३५. कार्यसम्पादन करार:- (१) कार्यकारी निर्देशक नियुक्त भएको एक महीनाभित्र आयोजना कार्यान्वयनका सम्बन्धमा मन्त्रालय र कार्यकारी निर्देशक बीच कार्यसम्पादन करार हुनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम हुने कार्य सम्पादन करारमा अन्य कुराको अतिरिक्त देहायको विवरण उल्लेख गर्नु पर्नेछः

(क) आयोजनाको संक्षिप्त विवरण, कार्यान्वयन गरिसक्नु पर्ने अवधि र मिति,

(ख) आयोजना कार्यान्वयन गर्न कार्यकारी निर्देशकले पूरा गर्नु पर्ने जिम्मेवारी वा सम्पादन गर्नु पर्ने कामको विवरण,

(ग) आयोजना कार्यान्वयनका सिलसिलामा कार्यकारी निर्देशकले प्रयोग गर्न सक्ने अधिकार, गर्न सक्ने काम र पालना गर्नु पर्ने कर्तव्यको विवरण,

(घ) खण्ड (ग) बमोजिमको अधिकार प्रयोग गर्दा निजले प्रयोग गर्ने आर्थिक प्रशासन, कर्मचारी प्रशासन तथा व्यवस्थापन, करार प्रशासन तथा आयोजना व्यवस्थापन सम्बन्धी अधिकारको विवरण,

(ङ) कार्यकारी निर्देशकले प्रत्येक चार महिनामा सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण र त्यस सम्बन्धी समय तालीका,

(च) कार्यकारी निर्देशकले पाउने मासिक पारिश्रमिक, सुविधा र सहूलियतको विवरण,

- (छ) खण्ड (ख) बमोजिमको कार्य सम्पादन भए वा नभएको कुरा निर्धारण हुन सक्ने संयन्त्र र त्यसका सूचकहरू,
- (ज) खण्ड (ख) बमोजिमको सम्पादन गर्नु पर्ने काम पूर्ण रूपमा सम्पादन भई उपलब्धि हासिल भएमा बार्षिक रूपमा कार्यकारी निर्देशकले खण्ड (च) बमोजिमको पारिश्रमिकमा थप हुने पारिश्रमिक रकम,
- (झ) अन्य आवश्यक विषय ।

(३) उपदफा (२) को खण्ड (ख), (ग) र (ङ) बमोजिमको जिम्मेवारी वा कार्य सम्पादन पूरा भए वा नभएको सम्बन्धमा आर्थिक वर्ष पूरा भएको प्रत्येक चार महीनामा मूल्यांकन गरिनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम मूल्यांकन गर्दा कार्यकारी निर्देशकले वार्षिक वा चौमासिक रूपमा पूरा गर्नुपर्ने जिम्मेवारी वा सम्पादन गर्नुपर्ने काम पूरा नभएमा निजलाई अर्को चौमासिक अवधि सम्म पूरा गर्न अवसर प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम दिइएको अवधिभित्र कार्यकारी निर्देशकले अधिल्लो चौमासिक अवधि र चालु चौमासिकको अवधिभित्र सम्पादन गर्नु पर्ने काम पूरा गर्नु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (४) वा (५) बमोजिम पूरा गर्नु पर्ने जिम्मेवारी वा सम्पादन गर्नु पर्ने काम मनासिब कारणबाट सम्पादन हुन नसकेको वा नसकिने भएमा त्यसको कारण र आधार खुलाई त्यस्तो अवधि पुरा हुनु अघि नै कार्यकारी निर्देशकले मन्त्रालयमा निवेदन दिन सक्नेछ ।

(७) उपदफा (५) बमोजिमको अवधिभित्र पनि कार्य सम्पादन हुन नसकेमा वा उपदफा (६) बमोजिम निवेदन नपरेमा वा परेको भए पनि निवेदनमा उल्लिखित कारण र आधार मनासिब नदेखिएमा उपदफा (९) बमोजिम नियुक्त कार्यकारी निर्देशकको करार अन्त्य हुने र निजलाई मन्त्रालयले अवकाश दिनु पर्नेछ ।

३६. **सरुवा गर्न नसकिने:-** प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै निजामती वा सरकारी सेवा, नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामीत्वमा रहेको संगठीत संस्थाको सेवामा कार्यरत रहेको कर्मचारी यस ऐन बमोजिम कार्यकारी निर्देशक पदमा नियुक्त भएमा वा आयोजना कार्यालयमा काजमा खटिएमा आयोजना कार्यान्वयनको अवधिभर निजलाई अन्यत्र सरुवा गर्न सकिने छैन ।

तर निजको बहुवा भएमा वा निजलाई विभागीय कारबाई गर्नु परेमा सरुवा गर्न बाधा पर्ने छैन ।

३७. आयोजनाका कर्मचारी:- (१) आयोजनामा आयोजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक संख्यामा इजिनियरिङ्ग, व्यवस्थापन, कानून, लेखा, आर्थिक प्रशासन र वन तथा वातावरण संरक्षण क्षेत्रसँग सम्बन्धित विशेषज्ञ कर्मचारी रहने छन् ।

(२) उपदफा (१) मा लेखिएका कर्मचारीको अतिरिक्त आयोजनामा आयोजना कार्यान्वयनसँग सम्बन्धित अन्य कर्मचारी रहने छन् ।

(३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिमको कर्मचारीहरूमध्ये पचास प्रतिशत सम्म कर्मचारी कार्यकारी निर्देशकले उचित ठहराएको उपायद्वारा र उचित ठहरयाएको शर्तमा करारमा नियुक्त गर्न सक्नेछन् र त्यसरी नियुक्त भएका कर्मचारीहरू जुन कार्यकारी निर्देशकले नियुक्त गरेको हो निज प्रति समेत व्यक्तिगत रूपमा जवाफदेही हुनेछन् ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम नियुक्त कर्मचारी निजलाई नियुक्त गर्ने कार्यकारी निर्देशकको इच्छामा बहाल रहने छन्, र कार्यकारी निर्देशकले जुनसुकै कारणले आफ्नो पदबाट अवकाश पाएमा निजहरूले स्वतः अवकाश पाएको मानिनेछ ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम नियुक्त हुन बाँकि रहेका पचास प्रतिशत कर्मचारीहरू खुला प्रतिस्पर्धाबाट आयोजना कार्यान्वयनको अवधिभरका लागि करार सेवामा नियुक्त हुने छन् ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम नियुक्त हुने कर्मचारीको प्रत्येक वर्ष नवीकरण हुन सक्ने गरी तोकिए बमोजिम कार्य सम्पादन करार गरिनेछ ।

(७) उपदफा (६) बमोजिमको कार्य सम्पादन मूल्यांकन प्रत्येक वर्ष गरिने छ र मनासिव कारण विना तोकिए बमोजिमको कार्य सम्पादन सूचक हासिल नगरेमा निजको करार स्वतः अन्त्य भएको मानिनेछ ।

(८) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकारले आयोजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक हुने खास प्रकृतिको कार्य सम्पादन गर्ने निजामती वा अन्य सरकारी कर्मचारीहरू कार्यकारी निर्देशकको माग बमोजिम निश्चित अवधिका लागि आयोजना कार्यालयमा काजमा खटाउन सक्नेछ ।

परिच्छेद-७

करार प्रशासन सम्बन्धी व्यवस्था

३८. निर्धारित अवधिभित्र कार्यान्वयन गर्नुपर्ने:- (१) आयोजना निर्माणको सिलसिलामा आयोजना कार्यालयसंग करार गर्ने निर्माणकर्ता वा अन्य पक्षले करारमा उल्लेख भएको अवधि भित्र आयोजना कार्यान्वयन समय तालीका बमोजिमको निर्माणकार्य वा अन्य कार्य पूरा गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अवधिभित्र त्यस्तो कार्य पूरा नगरेमा निजले यस परिच्छेद तथा करार बमोजिमको दायित्व निर्वाह गर्नु पर्नेछ ।

३९. निर्धारित अवधि भित्र निर्माण पूरा नभएमा म्याद बढाउन सकिने:- (१) आयोजना कार्यान्वयनमा संलग्न निर्माणकर्ताले मनासिव कारण देखाई करार बमोजिमको चौमासिक समयतालीका वा समयावधि भित्र आयोजना कार्यान्वयन समयतालीका बमोजिम कार्य सम्पन्न गर्न नसकेमा त्यस्तो कार्य पूरा गर्नका लागि निश्चित अवधि थप गर्न माग गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अवधि थप गर्न माग गरिएकोमा सम्बन्धित निर्माणकर्ताले आयोजना कार्यान्वयन पूरा गर्न प्रयत्न गर्दा गर्दै पनि काबू बाहिरको परिस्थिति उत्पन्न भएको कारणले आयोजना कार्यान्वयन समय तालीका बमोजिम निर्माण सम्पन्न गर्नु पर्ने अवधिमा नबढ्ने गरी अर्को चौमासिक भित्र पूरा गर्ने गरी वा आयोजना कार्यान्वयनको अन्तिम वर्ष भए थप एक वर्ष सम्मका लागि मन्त्रालयको स्वीकृति लिई कार्यकारी निर्देशकले म्याद थप गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम थपिएको समयावधि भित्र पनि करार बमोजिमको काम सम्पन्न नगरेमा कार्यकारी निर्देशकले निर्माणकर्तासंग भएको करार अन्त्य गर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम करार अन्त्य भएकोमा सम्बन्धित निर्माणकर्ताले कुनै क्षतिपूर्ति रकम दावी गर्न सक्ने छैन ।

तर निजले करार बमोजिम सम्पन्न गरेको स्वीकृत काम वापतको रकम दावी गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(५) उपदफा (३) बमोजिम करार अन्त्य भएकोमा त्यस्तो निर्माणकर्ताको फर्म वा कम्पनी वा कम्पनीको संचालक वा सहायक कम्पनी, निजको एकाघर परिवारका सदस्य वा त्यस्तो सदस्यको फर्म, कम्पनी वा संचालक वा निजको एकाघर परिवारको सदस्य वा शेयर धनी समेत रहेको संयुक्त उपक्रम (जोइन्ट भेन्चर) लाई दश वर्षसम्म नेपाल

सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहबाट संचालित अन्य कुनैपनि आयोजना निर्माणमा सहभागी हुन नसक्ने गरी कालोसूचीमा राखिनेछ ।

(६) निर्माणकर्तासंग भएको करार उपदफा (३) बमोजिम अन्त्य भएमा आयोजना कार्यान्वयन हुन नदिन वा त्यसलाई बाधा पुर्याउन बदनियत पूर्वक निजले आयोजनाको काम पूरा नगरेको कारणले आयोजनाको लागतमा सारभूतमा रूपमा बृद्धि भएमा त्यस्तो बृद्धि भएको लागत रकम सम्बन्धित निर्माणकर्ताबाट अशुल उपर गर्नु पर्नेछ ।

४०. कार्य सम्पन्न भएमा बोनस पाउने:- (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐन बमोजिमका आयोजना कार्यान्वयन गर्दा करार बमोजिमको काम पूरा गर्ने मिति भन्दा अघि नै निर्माणकर्ताले आयोजना कार्यान्वयन गरी काम सम्पन्न गरेकोमा जति अवधि अघि काम सम्पन्न भएको छ त्यसको अनुपातमा करारमा उल्लेख भए बमोजिमको बोनस रकम प्रदान गर्न सकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बोनस रकम प्राप्त गर्ने प्रयोजनको लागि निजले आयोजना सम्पन्न हुने दिन भन्दा कम्तिमा एक महिना अघि नै कार्यकारी निर्देशकलाई सो कुराको पूर्व सूचना दिनुपर्नेछ ।

४१. क्षतिपूर्ति रकम दिनु पर्ने:- (१) आयोजना कार्यान्वयन समयतालीका बमोजिम आयोजना सम्पन्न नगरी सम्पन्न गर्नु पर्ने अवधि भन्दा ढिलो गरेमा निर्माणकर्ताले लिक्वीडेटेड डयामेज वापत प्रतिदिन करारमा उल्लेख भए बमोजिमको दरले क्षतिपूर्ति दिनुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम क्षतिपूर्ति भराउने कार्यविधि र क्षतिपूर्ति वापतको अधिकतम रकम करारमा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।

४२. भेरियसन आदेश:- (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐन अन्तर्गत निर्माण कार्य, वस्तु आपूर्ति, परामर्श सेवा वा अन्य सेवाको भेरियसन आदेश जारी गर्ने अधिकार देहायका हुनेछः

(क) करार मूल्यको दश प्रतिशतसम्मको भए कार्यकारी निर्देशकले,

(ख) बीस प्रतिशतसम्मको भए कार्यकारी निर्देशकको सिफारिसमा मन्त्रालयको सचिवले र

(ग) खण्ड (ख) मा उल्लेख भएको रकम भन्दा बढिको भेरियसन भए नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद्ले ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा ४ को उपदफा (२) को खण्ड (क), (ख) वा (ग) बमोजिमका संगठीत संस्था भए प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

४३. आयोजनाको प्रत्याभूति— (१) यस ऐन बमोजिम निर्माणकर्ताले निर्माण, जडान वा आपूर्ति गरेको भौतिक संरचना, मेशिनरी, उपकरण, यन्त्र, वस्तु, आयोजना प्रणाली वा सेवाको निर्माणकर्ताले करारमा उल्लेख भए बमोजिम कम्तिमा दुई वर्षको प्रत्याभूति (ग्यारेण्टि) दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अवधिभित्र निर्माणकर्ताले निर्माण गरेको आयोजना, यसको भौतिक संरचना, जडान भएको मेशिन, उपकरण, यन्त्र वा आपूर्ति गरेको वस्तु, सेवा वा प्रणाली बिग्रीएमा, संचालन हुन नसकेका वा त्यसमा कुनै हानि नोक्सानी भएमा निर्माणकर्ताले करारमा उल्लेख भए बमोजिम मर्मत, सम्भार वा संचालन गर्नेछ ।

नेपाल कानून आयोग (प्रारम्भिक मस्यौदा)

परिच्छेद-८

आयोजना कार्यान्वयनको सहजीकरण

४४. करार प्रशासनको जिम्मेवारी:- (१) आयोजना कार्यान्वयनका विभिन्न संरचना वा इकाई निर्माण, जडान, आपूर्ति, स्थापनाको अनुगमन गर्न कार्यकारी निर्देशकको प्रत्यक्ष निर्देशनमा रहने गरी आयोजना कार्यालयमा एक करार प्रशासन समूह रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समूहले आयोजनाको प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न आवश्यक उपाय अवलम्बन गर्ने यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम तथा करार बमोजिम सम्पूर्ण कार्य गर्ने वा गराउने छ र त्यस प्रयोजनका लागि निर्माणकर्ता वा अन्य पक्षसँग गर्नु पर्ने वार्ता, छलफल, सहकार्य वा पत्राचार यथाशिघ्र गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम गर्नु पर्ने काम बदनियत वा लापरवाही वा हेलचर्याई गरी समयमा नै नगरेको वा सम्बन्धित व्यक्तिलाई गर्नु पर्ने पत्राचार र दिनु पर्ने जवाफ वा गर्नु पर्ने काम समयमा नै कारणले नेपाल सरकारलाई हानि नोक्सानी भएमा त्यस्तो समूह जिम्मेवार हुनेछ ।

४५. ईन्धन वितरणमा प्राथमिकता दिनु पर्ने:- कुनै कारणवस मुलुकमा विद्युत उर्जा आपूर्तिमा कटौति वा पेट्रोलियम पदार्थ आपूर्तिमा अवरोध उत्पन्न भएमा वा आपूर्तिमा संकट देखा परेमा आयोजना कार्यालयको सिफारिसमा उर्जा वा पेट्रोलियम पदार्थ आपूर्ति वा वितरण गर्ने निकायले आयोजना कार्यान्वयनलाई पहिलो प्राथमिकता दिई विद्युत वा पेट्रोलियम पदार्थ उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

४६. निर्माण सामग्री उपलब्ध गराउन प्राथमिकता दिनु पर्ने:- प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै कारणवस स्वदेशमा उत्पादित निर्माण सामग्रीहरूको आपूर्तिमा अवरोध उत्पन्न भएमा आयोजना कार्यालयको सिफारिसमा नेपाल सरकार, नेपाल सरकारको कुनै निकाय वा निजी उद्योग व्यवसायीले पहिलो प्राथमिकता दिई त्यस्ता सामग्रीहरू आयोजनालाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

४७. भन्सार जाँचपास गर्न प्राथमिकता दिने:- आयोजना कार्यान्वयनका लागि पैठारी गर्नु पर्ने आवश्यक मेशेनरी, औजार, उपकरण, सवारी साधन, निर्माण सामग्री, पाटपूर्जा वा विष्फोटक पदार्थ प्रचलित कानून बमोजिम पैठारी गर्दा आयोजना कार्यालयको अनुरोधमा सम्बन्धित भन्सार कार्यालयले पहिलो प्राथमिकता दिई जाँचपास गर्नु पर्नेछ ।

४८. विदेशी मुद्राको विनिमयको सुविधा:- (१) यस ऐन बमोजिम कार्यान्वयन हुने आयोजनाको लागि सम्पन्न भएको करार बमोजिम भुक्तानी गर्नु पर्ने वा नेपालभित्र ल्याउने

विदेशी मुद्राको कुल रकमको विनिमयका लागि मन्त्रालयको सिफारिसमा नेपाल राष्ट्र बैंकले स्वीकृती प्रदान गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम एकपटक स्वीकृत भएको रकमको हदसम्म त्यस्तो रकम भुक्तानी लैजान वा नेपाल भित्र ल्याउन आयोजना अवधिमा थप स्वीकृति लिइरहनु आवश्यक पर्ने छैन ।

(३) उपदफा (२) को प्रयोजनका लागि त्यस्तो रकम लैजान वा ल्याउनका लागि आयोजना कार्यालयको सिफारिसमा सम्बन्धित वाणिज्य बैंकले अभिलेख राखी रकम लैजान वा ल्याउन सुविधा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

४९. सहयोग गर्नु पर्ने:- (१) आयोजना कार्यालयले आयोजना कार्यान्वयन गर्न नेपाल सरकार, सम्बद्ध मन्त्रालय, विभाग, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारी तथा अन्य सम्बन्धित निकायहरूसंग आवश्यक समन्वय वा सहयोगको माग गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समन्वय वा सहयोग माग भएमा सम्बन्धित मन्त्रालय, विभाग, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, प्रमुख जिल्ला अधिकारी वा निकायले प्राथमिकता दिई आवश्यक सहयोग गर्नु पर्नेछ ।

(३) आयोजनाको लागि जग्गा प्राप्ति गर्ने, जग्गा नाप नक्सा र स्रेस्ता मिलान गर्ने, प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण तथा वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन स्वीकृत गर्ने, राष्ट्रिय वन प्रयोग गर्ने वा रुख कटान गर्न स्वीकृति दिने, आयोजनाको लागि आवश्यक बजेट निकास दिने, लेखा परीक्षण गर्ने लगायतका काम कारबाहीका सम्बन्धमा कार्यकारी निर्देशकबाट अनुरोध भई आएमा सम्बन्धित निकायले यथाशीघ्र त्यस्तो काम कारबाही सम्पादन गरी सहयोग गर्नु पर्नेछ ।

(४) आयोजना कार्यान्वयनको सिलसिलामा कुनै किसिमको बाधा, अवरोध वा व्यवधान पुर्याएको कारणले कानून र व्यवस्था उल्लंघन भएको वा हुन सक्ने अवस्था भएमा कार्यकारी निर्देशकको अनुरोधमा वा आफ्नै पहलमा सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारीले आवश्यकता अनुसार सुरक्षाको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

५०. स्थानीय निर्माण सामग्रीको उपयोग:- (१) आयोजनाको निर्माण गर्दा सम्भव भएसम्म गुणस्तरिय स्थानीय निर्माण सामग्रीको प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

(२) आयोजनाको निर्माण क्षेत्रभित्र निर्माणको सिलसिलामा उपलब्ध हुने स्थानीय निर्माण सामग्री आयोजनाले गर्ने निर्माण कार्यमा प्रयोग गर्न सक्नेछ र प्रचलित कानूनमा

जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि त्यसमा कुनै पनि मूल्य, शुल्क, कर वा दस्तुर लाग्ने छैन ।

(३) आयोजनाको लागि आवश्यक स्थानीय निर्माण सामग्रीहरू आयोजना स्थल आसपास तथा अन्यत्र कुनै स्थानमा उपलब्ध भएमा प्रचलित कानून बमोजिम कर वा दस्तुर तिरी उपयोग गर्न सकिनेछ ।

५१. श्रम सम्बन्धी व्यवस्था:- (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि आयोजना निर्माणको समय तालीका तथा समय सीमालाई ध्यान दिई निर्माण कार्यलाई उपयुक्त सिफ्टको व्यवस्था गरी चौबिसै घण्टा निर्माण कार्य संचालन गर्न सकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम आयोजनाको निर्माण गर्दा एक सिफ्टमा निर्माण कार्यमा संलग्न श्रमिक वा कामदार अर्को सिफ्टमा अतिरिक्त समयको लागि काममा संलग्न भएमा त्यसरी अतिरिक्त काममा लगाए वापत प्रचलित कानून बमोजिम अतिरिक्त समयको थप पारिश्रमिक दिनु पर्नेछ ।

(३) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि आयोजनामा कार्यरत श्रमिक वा कर्मचारी, निर्माणकर्ताले सम्झौता गरेका निर्माण व्यवसायी, आपूर्तिकर्ता र निजका कामदार वा कर्मचारीले आयोजनाको निर्माण अवधिभर कुनै किसिमको हडताल, धर्ना, घेराउ वा आयोजना कार्यान्वयनमा बाधा व्यवधान पुऱ्याउने त्यस्तै प्रकृतिका अन्य कुनै विरोध वा असहयोगका काम कारबाई गर्न सक्ने छैन ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको काम कारबाई गर्ने श्रमिक, निर्माण व्यवसायी वा आपूर्तिकर्तालाई आयोजनाको कामबाट तत्कालै हटाउन सकिनेछ ।

(५) आयोजनामा कार्यरत कर्मचारी, श्रमिक तथा कामदारलाई काममा लगाउंदाका वखत बीमा लगायत स्वास्थ्य र सुरक्षाका उपलब्ध भएसम्म पर्याप्त उपायहरूको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

५२. अनाधिकृत प्रवेशलाई नियमन गर्न सक्ने: (१) आयोजना कार्यान्वयन प्रारम्भ भए पछि आयोजना निर्माणका कारणबाट सर्वसाधारणको जीऊ, ज्यान वा सम्पत्तिमा हुन सक्ने हानि, नोक्सानी वा जोखिम निवारणका लागि पूर्वसावधानीका पर्याप्त उपाय अपनाउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनका लागि आयोजना कार्यालयले सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरी आयोजनाको निर्माण क्षेत्र वा आयोजनाको परिसरभित्र सर्वसाधारणको प्रवेशलाई नियमन गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम सूचना प्रकाशन भएकोमा आयोजना कार्यालयको अनुमति बिना कसैले पनि त्यस्तो क्षेत्र वा परिसरमा प्रवेश गर्न सक्ने छैन ।

५३. निषेधित क्षेत्र तोक्न सक्ने:- (१) आयोजना कार्यान्वयन गर्दा आयोजना क्षेत्र मध्ये कुनै वा सबै ठाउँमा निषेधित क्षेत्र तोक्नु पर्ने देखिएमा कार्यकारी निर्देशकको सिफारिसमा सम्बन्धित अधिकारीले निषेधित क्षेत्र तोक्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निषेधित क्षेत्र तोकिएको सूचना सर्वसाधारणको जानकारीको सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

५४. करारको अभिन्न अंग हुने:- आयोजना कार्यान्वयन गर्दा निर्माणकर्ता, आपूर्तिकर्ता, परामर्शदाता वा अन्य व्यक्ति सँग गरिने करारमा यस ऐन बमोजिमका प्रावधान त्यस्ता करारमा लागू हुने हदसम्म करारको अभिन्न अङ्गको रूपमा समावेश भएको मानिनेछ ।

परिच्छेद-९

निर्माण कार्यको गुणस्तर

५५. निर्माण सामग्री गुणस्तरीय बनाउनु पर्ने:- (१) कार्यकारी निर्देशकले स्थानीय निर्माण सामग्रीलाई आयोजनाको निर्माणमा प्रयोग गर्न गुणस्तरीय बनाई लायक बनाउन आवश्यक उत्पादनस्थल, प्रोसेसिङ प्लान्ट वा प्रयोगशाला स्थापना गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थापना गरिएको उत्पादनस्थल, प्रोसेसिङ प्लान्ट वा प्रयोगशालाबाट उत्पादित वा प्रशोधित निर्माण सामग्री आयोजनाको काममा बाहेक अन्यत्र प्रयोग गर्न सकिने छैन ।

५६. आयोजनाको निर्माण विधि र गुणस्तर:- (१) आयोजनाको निर्माण गर्दा त्यसको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिमको डिजायन, स्टान्डर्ड, स्पेशिफिकेसन र गुणस्तर कायम हुने गरी गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको गुणस्तर कायम गर्न आयोजना निर्माण सम्बन्धमा उपलब्ध सर्वोत्तम इन्जिनियरिङ्ग, वातावरणीय, सिभिल निर्माण तथा यान्त्रिक उपकरण जडानको अभ्यासको आधार लिनु पर्नेछ ।

५७. आयोजना निर्माण सम्बन्धी नर्म्स:- (१) आयोजनाको निर्माण कार्य गर्दा निर्माण कार्य सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम निर्धारण भएको नर्म्स बमोजिम हुनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको नर्म्समा नपरेका वा स्पष्ट नभएका नविनतम र उच्च प्रविधिसँग सम्बन्धित विषयमा सम्बन्धित विज्ञको राय लिई समितिले स्वीकृत गरेको निर्माण कार्य सम्बन्धी नर्म्स प्रयोग गर्न सकिनेछ ।

५८. गुणस्तर र परिमाणको परीक्षण:- (१) आयोजनाको लागि प्रयोग हुने निर्माण सामग्री, निर्माण तथा आयोजनाबाट भएका खरिद कारवाहीहरूको परीक्षण गर्न समितिको अध्यक्षले एक विशेषज्ञ सहितको उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ र त्यस्तो उपसमिति मार्फत कार्यकारी निर्देशकले गुणस्तर वा परिमाणको परीक्षण गराउन सक्नेछ ।

(२) आयोजना कार्यालयले उपदफा (१) को प्रयोजनका लागि छुट्टै प्रयोगशाला राख्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-१०

विविध

५९. गुनासो व्यवस्थापन:- (१) कार्यकारी निर्देशकले आयोजना कार्यान्वयन गर्ने सिलसिलामा स्थानीय समुदाय, स्थानीय तह वा सर्वसाधारण लगायत विभिन्न माध्यमबाट आउन सक्ने गुनासो व्यवस्थापन गर्न आयोजना कार्यालयमा एक गुनासो व्यवस्थापन इकाईको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(२) गुनासो व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

६०. आपतकालीन उद्धार सम्बन्धी व्यवस्था:- (१) आयोजना कार्यालयले आयोजना कार्यान्वयनको सिलसिलामा आयोजना क्षेत्र तथा वरपर कुनै दुर्घटना परी वा अन्य आपतकालीन स्थिति श्रृजना भएमा त्यसको तत्काल उद्धार सम्बन्धी कार्यमा मद्दत पुर्याउने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम उद्धार सम्बन्धी कार्य गर्दा जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति तथा अन्य कुनै निकायसंग समन्वय गर्नु परेमा त्यस्तो काम समेत गर्नु पर्नेछ ।

(३) आयोजना कार्यान्वयनको कारण श्रृजित आपतकालीन अवस्थामा गरिने उद्धार सम्बन्धी कार्यको आर्थिक दायित्व आयोजना कार्यालयबाट व्यहोर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि आयोजनाको निर्माण कार्यको लागि कुनै फर्म, कम्पनी वा निर्माण व्यवसायीसंग सम्झौता गरिएकोमा त्यस्तो फर्म, कम्पनी वा निर्माण व्यवसायीको तर्फबाट आयोजनामा कार्यरत व्यक्तिहरूको उद्धार कार्य गर्नु पर्ने अवस्था श्रृजना भएमा त्यसको आर्थिक दायित्व सोही फर्म, कम्पनी वा निर्माण व्यवसायीले व्यहोर्नु पर्नेछ ।

६१. आयोजना कार्यान्वयनमा अवरोध गर्न नहुने:- (१) आयोजनाको कार्यान्वयन प्रारम्भ भएपछि त्यसको कार्यान्वयनमा बाधा अवरोध हुने गरी कसैले पनि आयोजना स्थल वा

त्यसको आसपासमा कुनै किसिमको जुलुश, धर्ना, घेराउ, बन्द वा हडताल गर्न सकिने छैन ।

(२) आयोजनाको प्रयोजनका लागि कामदार, कर्मचारी, निर्माण सामग्री, मेशिन, उपकरण वा त्यसको पाटपूर्जा वा इन्धन परिवहन वा ढुवानी गर्दा सवारी वा ढुवानी साधनको आवागमनमा कसैले बाधा अवरोध गर्न वा गराउन हुँदैन ।

(३) उपदफा (२) को प्रयोजनका त्यस्तो सवारी वा ढुवानी साधनमा सर्वसाधारणले स्पष्ट देखिने गरी आयोजनाको प्रयोजनका लागि प्रयोग भएको व्यहोराको सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयले जारी गरेको प्रमाणपत्र राख्नु पर्नेछ ।

६२. प्रवेश विन्दु खोल्न नहुने:- (१) कुनै राजमार्ग, द्रुतमार्गमा वा त्यसको कुनै सहायक मार्ग वा रेलमार्ग वा सिंचाईको नहर निर्माण गर्नु पर्ने आयोजना भए त्यस्तो आयोजनाको डिजायनमा निर्धारण भएको विन्दुमा बाहेक कसैले कुनै थप प्रवेश विन्दु वा प्रस्थान विन्दु (बाइपास) निर्माण गरी वा खुलाइ द्रुतमार्ग वा सहायक मार्गमा जोड्न सक्ने छैन ।

(२) आयोजना कार्यालयले आयोजना स्थलको आवश्यकता अनुशार वा स्वीकृत डिजाईन अनुसार राजमार्ग, रेलमार्ग, द्रुतमार्गमा वा त्यसको कुनै सहायक मार्गको विभिन्न स्थानमा यात्रु तथा जनावरको सहज आवागमन वा सवारी प्रवेशको लागि सव वे, अन्डर पास वा ओभरहेड पुलको निर्माण गर्न सक्नेछ ।

(३) निर्धारित ठाउँमा बाहेक राजमार्ग, द्रुतमार्गमा वा त्यसको कुनै सहायक मार्ग वा रेलमार्ग वा सिंचाईको नहरको दुबै तर्फ आवश्यकता अनुशार मानिस, जनावर वा वन्यजन्तु प्रवेश गर्न नसक्ने गरी तारवार, पर्खाल आदि निर्माण गरी सुरक्षित बनाउनु पर्नेछ ।

६३. कसूर तथा सजाय:- (१) देहायको कुनै कार्य गरेमा यस ऐन बमोजिम कसूर गरेको मानिनेछ:

- (क) जग्गा प्राप्तिको सिलसिलामा यस ऐन वा प्रचलित कानून बमोजिम कुनै काम गर्दा बाधा, विरोध वा हुल हुज्जत गरेमा,
- (ख) दफा ५२ विपरित अनधिकृत प्रवेश गरेमा,
- (ग) आयोजना कार्यान्वयनको सिलसिलामा स्थानीय निर्माण सामग्री प्रयोग गर्दा कुनै किसिमले बाधा, विरोध वा हुल हुज्जत गरेमा,

(घ) दफा ६१ बमोजिमका कुनै काम गरेमा वा सोही दफा बमोजिम जिल्ला प्रशासन कार्यालयले जारी गरेको प्रमाणपत्रको दुरुपयोग गरेमा,

(ङ) दफा ६२ विपरित प्रवेश वा प्रस्थान विन्दु निर्माण गरेमा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कसूर गरेमा देहाय बमोजिमको सजाय हुनेछः-

(क) खण्ड (क), (ग) वा (घ) बमोजिमको कसूर गरेमा तीन महिनासम्म कैद वा दश हजार रुपैयासम्म जरिवाना वा दुवै सजाय,

(ख) खण्ड (ख) बमोजिमको कुनै कसूर गरेमा पाँच हजार रुपैयाँ सम्म जरिवाना,

(ग) खण्ड (ङ) बमोजिमको कसूर गरेमा एक लाख रुपैयासम्म जरिवाना ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको कुनै काम भएमा कार्यकारी निर्देशक वा आयोजना कार्यालयको कुनै कर्मचारीले सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा उजुरी गर्न सक्नेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिमको कसूर सम्बन्धी मुद्दाको कारबाई र किनारा गर्ने अधिकार आयोजना प्रमुखको उजुरी निवेदन बमोजिम सम्बन्धित जिल्लाको प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई हुनेछ ।

(५) उपदफा (१) को खण्ड (ङ) बमोजिमको कसूर भएकोमा कसूरदारबाट त्यस्तो प्रवेश वा प्रस्थान विन्दु निजको खर्चमा नै बन्द गराउनु पर्नेछ ।

(६) यस दफा बमोजिमको उजुरीको कारबाई र किनारा गर्दा संक्षिप्त कार्यविधि ऐन, २०२८ बमोजिमको कार्यविधि अपनाउनु पर्नेछ ।

६४. बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार:- निर्धारित अवधि भित्र आयोजना निर्माण सम्पन्न गर्न वा त्यसको गुणस्तर कायम गर्न कुनै बाधा अड्काउ देखिएमा निर्देशक समितिले आवश्यक व्यवस्था गरी त्यस्तो बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ ।

६५. यस ऐन बमोजिम हुने:- आयोजना कार्यान्वयन, निर्माण, विकास, समन्वय र व्यवस्थापन सम्बन्धी विषयमा यस ऐनमा लेखिएको कुरामा यसै ऐन बमोजिम र अन्य विषयमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

६६. नियम बनाउन सक्ने:- यो ऐन कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकारले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।
६७. कार्यविधि बनाइ लागू गर्न सक्ने:- (१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमको अधिनमा रही आयोजना कार्यान्वयनका लागि निर्देशक समितिले आवश्यक कार्यविधि बनाउन सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम बनाएको कार्यविधि सर्वसाधारणको जानकारीको लागि आयोजना कार्यालयले सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

नेपाल कानून आयोग (प्रारम्भिक मस्यौदा)